

Prehľad o ekodizajne a energetickom označovaní

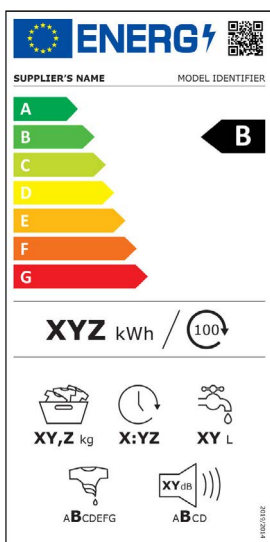
Tento dokument obsahuje informácie o ekodizajne a energetickom označovaní, o tom, ako môžu príslušné predpisy uľahčiť prechod na elektrické varné dosky a ako sa môžu do procesu prechodu zapojiť národní partneri.

Cieľom politik v oblasti [ekodizajnu](#) a energetického označovania je znížiť energetickú spotrebu a environmentálny vplyv výrobkov na trhu EÚ.

V predpisoch o ekodizajne sa stanovujú povinné požiadavky na energetickú účinnosť a environmentálne vlastnosti výrobkov na európskom trhu. Vyžaduje sa v nich, aby výrobcovia navrhovali a vyrábali – a dovozcovia dovážali – výrobky, ktoré spotrebúvajú menej energie, sú odolnejšie a majú menší vplyv na životné prostredie. Ekodizajn môže riešiť životnosť výrobkov, ale v prvom rade sa zameriava na fázu ich projektovania, ktorá je energeticky najnáročnejšia. Cieľom ekodizajnu je podporovať udržateľnú výrobu a spotrebu, znižovať emisie uhlíka a ušetriť spotrebiteľom peniaze na účtoch za energiu. Najmenej energeticky účinné výrobky sa vďaka tejto legislatíve sťahujú z trhu. Práve požiadavky na ekodizajn sú dôvodom, prečo sa na trh EÚ prestali umiestňovať klasické žiarovky. Normy energetickej účinnosti boli také prísne, že technológia klasického osvetlenia bola vyradená a nahradená kompaktnými žiarovkami (CFL) a neskôr svetlo emitujúcimi diódami (LED).

G/červená (najmenšia účinnosť). Štítko môže obsahovať aj informácie o spotrebe energie (v kWh, a v prípade plynových rúr v MJ), hlučnosti, objeme výrobku, spotrebe vody či o iných ukazovateľoch vplyvu na životné prostredie. Ukazovateľ emisií znečisťujúcich látok sa v súčasnosti na energetických štítkoch nenachádza. Vďaka právnym predpisom o energetickom označovaní sú kupujúcim ponúkané účinnejšie výrobky. Podľa [osobitného prieskumu Eurobarometra č. 492](#) v roku 2019 poznalo energetické štítky až 93 % spotrebiteľov a 79 % z nich ich zohľadnilo pri nákupe energeticky účinných produktov.

Ekodizajn a energetické štítky sa spoločne podieľajú na propagovaní udržateľnej výroby a spotreby tým, že podporujú výrobu a kupovanie energeticky účinných výrobkov. Znižovaním spotreby energie a vplyvu na životné prostredie pomáhajú riešiť klimatické zmeny a podporujú udržateľnejšiu budúcnosť. Vďaka politikám v oblasti ekodizajnu a energetického označovania do roku 2030 podľa odhadov predídeme spotrebe približne 230 miliónov ton ropného ekvivalentu. Domácnosti môžu ušetriť na účtoch za energiu v priemere až 285 € ročne a európske spoločnosti môžu profitovať z dodatočných príjmov vo výške 66 miliárd €.

Energetický štítko informuje kupujúcich o energetickej účinnosti výrobkov a ďalších kritériách. Výrobcovia a predajcovia sú povinní označovať výrobky predávané v predajniach aj na internete. Energetické štítky poskytujú zrozumiteľné a porovnateľné informácie o energetickej účinnosti výrobkov, čo kupujúcim pomáha prijímať kvalifikované rozhodnutia. Energetický štítko musí obsahovať informácie o energetickej účinnosti v rámci rôznych tried, od triedy A/zelená (najväčšia účinnosť) po triedu

Zo správy s názvom [„Varenie na plyne a jeho vplyv na zdravie“](#) vypracovanej organizáciou CLASP a Európskou alianciou verejného zdravia (EPHA) vyplýva, že vlni trpelo v EÚ vyše 700 000 detí astmatickými príznakmi súvisiacimi s varením na plyne a že varenie na plyne brzdí dosiahnutie cieľov EÚ v oblasti klímy pri prechode na emisne neutrálne hospodárstvo. V správe sa zároveň zdôrazňuje, že na úrovni EÚ ani jednotlivých členských štátov nie sú zavedené nijaké politiky, ktoré by dostatočne zmierňovali zdravotné a environmentálne riziká varenia na plyne. Ekodizajn a energetické štítky predstavujú okamžitú príležitosť zmeniť to.

Obrázok 1: Energetický štítko Pre Práčky

AKTUÁLNE PREDPISY V OBLASTI EKODIZAJNU A ENERGETICKÉHO OZNAČOVANIA DOMÁCICH VARNÝCH SPOTREBIČOV

Environmentálne vlastnosti a energetickú účinnosť domácich varných spotrebičov vrátane varných dosiek, rúr a odsávačov pár reguluje [nariadenie Komisie \(EÚ\) č. 66/2014 o ekodizajne](#) a [nariadenie Komisie \(EÚ\) č. 65/2014 o energetickom označovaní](#). S aktuálnymi nariadeniami sa však spája niekoľko problémov a okrem iných ide najmä o tieto problémy:

- **Energetická účinnosť varných dosiek sa meria spôsobom, ktorý zvýhodňuje plynové spotrebiče.** Spotrebiče sa pred uvedením na trh testujú, aby sa zistilo, či spĺňajú požiadavky na energetickú účinnosť a iné kritériá. Plynové varné dosky sa však testujú spôsobom, ktorý nezodpovedá realite. Pri testovaní energetickej účinnosti plynových horákov sa napríklad používajú veľmi veľké panvice, aby pri varení unikalo menej tepla a plameň zostával pod panvicou. V mnohých domácnostiach sa však pri varení používajú panvice, ktoré sú menšie než nastavený plameň, v dôsledku čoho plameň obľužuje boky panvice a vyžaruje viac tepla a znečistenia, než je nevyhnutné. CLASP preto predpokladá, že súčasná účinnosť plynových varných dosiek je nadhodnocovaná.
- **Plynové a elektrické varné dosky podliehajú rôznym požiadavkám na energetickú účinnosť.** Tieto výrobky sa testujú odlišne, za odlišných podmienok a kritérií, takže požiadavky na účinnosť plynových varných dosiek sa nezhodujú s požiadavkami na účinnosť elektrických dosiek. Pri testovaní elektrických varných dosiek sa napríklad používajú panvice z nehrdzavejúcej ocele (vhodné na indukčné varné dosky), zatiaľ čo plynové varné dosky sa testujú s hliníkovými panvicami, ktoré oveľa lepšie vedú teplo.
- **Absentujú požiadavky na testovanie a obmedzovanie emisií plynových varných spotrebičov, ako aj požiadavky na informovanie o týchto emisiách.** Znečistenie spôsobované varením na plyne sa v uvedených predpisoch vôbec neberie do úvahy, hoci napríklad v prípade koltov sa povinne merajú úrovne emisií oxidov dusíka (v súlade s [požiadavkami na ekodizajn a energetické označovanie tepelných zdrojov na vykurovanie priestoru](#)).
- **Na plynové a elektrické varné dosky sa nevzťahuje energetický štítok, čo ľuďom znemožňuje rozhodovať**

sa pri nákupe informovane. Varné dosky sú jediným varným spotrebičom bez energetického štítka (v prípade rúr aj odsávačov pár je energetický štítok povinný). Nielenže sa teda odlišne testujú, ale ešte sa aj podceňuje rozdiel v účinnosti medzi technológiami – tvorcovia politik nevidia zmysel vo vytváraní energetického štítka, ak väčšina výrobkov spadá do jednej alebo dvoch tried označovania. Na energetickom štítku sa navyše neuvádzajú nijaké informácie o emisiách znečisťujúcich látok.

Európska komisia (EK) súčasne nariadenia o ekodizajne a energetickom označovaní varných spotrebičov reviduje a očakáva sa, že nový súbor nariadení bude prijatý v roku 2024. V roku 2022 Komisia uverejnila [štúdiu](#), v ktorej sú posudzované existujúce nariadenia a navrhované odporúčania na revíziu požiadaviek. **V štúdiu sa však takmer nenachádza zmienka o znečistení ovzdušia v interiéri ani o súvisiacom vplyve plynových varných spotrebičov. Úspory energie pri prechode z varenia na plyne na elektrické varenie v nej zároveň boli výrazne podhodnotené z dôvodu mylných predstáv o energetickej účinnosti varenia na plyne.** Komisia tak premrhala príležitosť pozitívne ovplyvniť životné prostredie a verejné zdravie.

STRATÉGIA PRECHODU NA ELEKTRICKÉ VARENIE V EÚ

Revízia predpisov v oblasti ekodizajnu a energetického označovania domácich varných spotrebičov predstavuje najrýchlejší mechanizmus na postupné vyradenie škodlivých plynových varných spotrebičov a prechod na elektrické varenie. V rámci kampane za upustenie od varenia na plyne sa volá po tom, aby sa v predpisoch urobili tieto zmeny:

1. **Treba prijať novú testovaciu metódu na posudzovanie energetickej účinnosti a emisií plynových a elektrických varných dosiek.** CLASP vyvíja spoločnú testovaciu metódu, vďaka ktorej sa úrovne energetickej účinnosti plynových a elektrických varných dosiek budú môcť merať rovnakým, porovnateľným spôsobom. V rámci tejto testovacej metódy sa bude po prvýkrát vyžadovať, aby sa v prípade varných dosiek testovala aj úroveň emisií znečisťujúcich ovzdušie. Organizácia CLASP spolupracuje s odborníkmi a laboratóriami v celej Európe, aby zabezpečila, že dotknutá testovacia metóda bude správna a efektívna.

- 2. Treba vymedziť nové, prísne požiadavky na energetickú účinnosť vychádzajúce zo spoločnej testovacej metódy.** Ak je možné porovnateľne posudzovať energetickú účinnosť plynových a elektrických varných dosiek, potom je možné aj stanoviť porovnateľné požiadavky na energetickú účinnosť. Nová testovacia metóda pravdepodobne preukáže, že plynové varné dosky majú výrazne nižšiu energetickú účinnosť ako elektrické, pretože plynové horáky vyžarujú a strácajú viac tepla než elektrické horáky. Európska komisia preto môže stanoviť porovnateľné a ambiciózne požiadavky na energetickú účinnosť s cieľom zabezpečiť, aby boli plynové aj elektrické varné dosky energeticky účinnejšie, čím sa zníži spotreba energie, účty za energie aj emisie uhlíka. Plynové varné dosky možno nové požiadavky spĺňať nebudú, čo v konečnom dôsledku povedie k postupnému vyradeniu týchto výrobkov z trhu. CLASP vyzve Európsku komisiu, aby postupne ukončila predaj škodlivých plynových varných spotrebičov pomocou prísnych požiadaviek na energetickú účinnosť.
- 3. Čo najskôr treba zaviesť nový energetický štítek pre varné dosky.** Spoločná testovacia metóda umožní vyvinúť energetický štítek s triedami od A po G, vďaka ktorému si budú spotrebiteľia môcť porovnať energetickú účinnosť plynových a elektrických varných dosiek, ale aj vlastnosti, ako napríklad emisie znečisťujúcich látok. Výrazný rozdiel by ľudí povzbudzoval k tomu, aby dávali elektrine prednosť pred plynom. Energetický štítek by mal byť k dispozícii čo najskôr, aby sa spotrebiteľia mohli pri nákupe rozhodovať informovane.
- 4. Treba informovať o hodnotách znečisťujúcich látok z varných spotrebičov a v ideálnom prípade aj stanoviť ich maximálne hodnoty.** Výrobcovia varných dosiek a rúr by mali byť povinní testovať a oznamovať úroveň znečistenia zo svojich varných spotrebičov a mali by o nich povinne informovať kupujúcich a používateľov týchto spotrebičov. Mali by tak začať robiť čo najskôr. Európska komisia by mala stanoviť záväzné maximálne hodnoty prípustných a „bezpečných“ úrovni znečistenia. Na energetickom štítku by mala byť minimálne uvedená ikona znečisťujúcej látky.

Ďalšia príležitosť zapojiť sa do procesu tvorby politiky sa podľa predpokladov naskytne 30. novembra 2023. Európska komisia bude organizovať konzultačné stretnutie známe ako „konzultačné fórum“, na ktoré pozve vnútroštátnych politikov a odborníkov, ako aj zástupcov priemyslu a občianskej spoločnosti, aby spoločne prediskutovali návrhy nariadení o ekodizajne a energetickom označovaní. Na tomto stretnutí sa môžu zúčastniť iba pozvaní. Ďalšie zainteresované strany a partneri sa môžu do procesu zapojiť prostredníctvom svojich vnútroštátnych politikov alebo európskych organizácií občianskej spoločnosti (EEB, ECOS, ANEC-BEUC a CLASP). Okrem toho môžu využiť aj obdobie písomných pripomienok nasledujúce po stretnutí.

Organizácia CLASP vypracuje a rozšíri pozičný dokument s odporúčaniami podporenými technickými dôkazmi v záujme zlepšenia alebo revízie dotknutých predpisov. Pozičný dokument rozošleme zainteresovaným vnútroštátnym politikom, ako aj zainteresovaným organizáciám, aby ho mohli schváliť a opätovne použiť alebo prepracovať a predložiť svoje vlastné pripomienky na konzultáciu.

Ak sa chcete dozvedieť viac alebo by ste sa chceli zapojiť, navštívte našu [webovú stránku](#) alebo nám napíšte na adresu clasp.europe@clasp.ngo.